

Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtäminen Etelä-Savon hyvinvointialueelle

Etelä-Savon väliaikaisen valmistelutoimielimen 1.9.2021 pidetyssä kokouksessa päätettiin, että pyydetään kuntien kannanotot, haluavatko kaikki Etelä-Savon kunnat luovuttaa ympäristöterveydenhuollon vastuun Etelä-Savon hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta alkaen. Kannanotot kunnilta pyydetään 4.10.2021 mennessä

Ympäristöterveydenhuolto on ympäristöperäisten terveysriskien vähentämiseen, poistamiseen ja ehkäisemiseen tähtäävää toimintaa. Se on osa ennaltaehkäisevää perusterveydenhuoltoa, jossa riskit huomioon ottaen valvotaan viime kädessä ihmisen terveyteen vaikuttavaa elinympäristöä.

Ympäristöterveydenhuollon vastuulla on myös taata omalta osaltaan huoltovarmuus ja toimintakyky akuuteissa kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa.

Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvat terveydensuojelun, elintarvikkeiden, tupakkalain ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta sekä eläinlääkäripalvelut. Kunnallinen eläinlääkintähuolto vastaa peruseläinlääkäripalveluiden ja ympärivuorokautisen kiireellisen eläinlääkäriavun antamisesta alueellaan pysyvästi tai väliaikaisesti oleville hyöty- ja harraste-eläimille.

Monialaisen maakunnan parlamentaarisessa selvityksessä 12.1.2021 on yksimielisesti esitetty ympäristöterveydenhuollon järjestämisvastuun siirtämistä kunnilta hyvinvointialueille vuonna 2026.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta säädetyn lain (616/2021) 65 §:n perusteella on mahdollista siirtää ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitaminen hyvinvointialueilla jo vuoden 2022 lopusta lukien.

Tämä edellyttää, että hyvinvointialueen kunnat ovat päättäneet viimeistään 31. päivänä joulukuuta 2021 siirtää hyvinvointialueeseen kuuluvien kaikkien kuntien osalta ympäristöterveydenhuollon tehtävät hyvinvointialueen hoidettavaksi viimeistään 31. päivänä joulukuuta 2022. Alueen kuntien tulee osoittaa hyvinvointialueelle ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisen edellyttämän täysimääräisen rahoituksen. Sopimus ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta osana integroitua sote-palveluita on tehtävä 30. päivään kesäkuuta 2022 mennessä ja se on voimassa 31. päivään joulukuuta 2027 asti. Muussa tapauksessa nyt osana soteorganisaatiota olleet ympäristöterveydenhuollon yksiköt joutuvat palautumaan ns. peruskuntiin ja rakentamaan organisaationsa kuntamalliseksi kolmen vuoden ajaksi – ja sen jälkeen taas uusiksi osaksi hyvinvointialuetta.

Suomessa ympäristöterveydenhuollon yksiköt kuuluvat nykyisin joko osaksi kuntaorganisaatiota (36 kpl) tai osaksi soteorganisaatiota (26 kpl).

Etelä-Savon maakunnan alueella ympäristöterveydenhuollon palveluja tuottavat Mikkelin kaupungin organisaatiossa toimiva Mikkelin seudun ympäristöpalvelut (Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Etelä-Savon hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin Ote pöytäkirjasta § 46 01.09.2021 Pertunmaa) sekä sote-organisaatiossa toimiva Itä-Savon sairaanhoitopiirin (Sosteri) ympäristöterveydenhuolto (Savonlinna, Enonkoski, Juva, Puumala, Rantasalmi, Sulkava).

Kuntaorganisaatioon kuuluva Keski-Savon ympäristötoimi (Leppävirta isäntäkuntana) tuottaa ympäristöterveydenhuollon palvelut Etelä-Savon puolella olevalle Pieksämäelle, Pohjois-Savon puolella oleville Varkaudelle, Joroiselle ja Leppävirralle sekä vielä toistaiseksi Pohjois-Karjalan puolella olevalle Heinävedelle (irtisanonut sopimuksen; Heinäveden kunnanhallitus 21.6.2021 § 168).

Joillain alueilla ympäristöterveydenhuollon järjestämisvastuu on jo siirretty sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavan kuntayhtymän järjestettäväksi siten, että toiminta-alue vastaa jopa tulevan hyvinvointialueen aluetta. Näin on mm. Pohjois-Karjalassa SiunSote, Kainuussa Kainuun sote ja KeskiPohjanmaan alue.

Maakunnallinen ympäristöterveydenhuolto mahdollistaa hyvän pohjan yhteistyölle maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä sekä Etelä-Savon tapauksessa tukisi myös maakuntastrategiassa mainittuja kehittämisen kärkiä etenkin ruuan ja veden osalta. Maakunnallinen ympäristöterveydenhuolto mahdollistaa myös hyvän yhteistyön edelleen kehittämisen hyvinvointialueen vastuulle siirtyvän pelastustoimen kanssa. Maakunnan kokoinen yksikkö mahdollistaisi myös riittävän osaamisen, erikoistumisen ja toimintavarmuuden sekä olisi merkittävä ja näkyvä maakunnallinen toimija. Se antaa myös mahdollisuuden organisoida eläinlääkäripalvelut maakunnallisesti sekä vähentää haavoittuvuutta. Eläinlääkäripula on tällä hetkellä valtakunnallinen ongelma, minkä vuoksi eläinlääkäripalveluiden toimivuuden turvaaminen on erityisen tärkeä asia. Etelä-Savon hyvinvointialueen ympäristöterveydenhuollon yksikkö käsittäisi noin 50 henkilötyövuoden työpanoksen.

Ympäristöterveydenhuollon keskeisten lakien uudistuminen on myös parhaillaan meneillään. Uusi elintarvikelaki astui voimaan huhtikuussa ja osa muutoksista tulee voimaan 2022 alusta. Uuden terveydensuojelulain on tarkoitus tulla voimaan myös ensi vuoden alusta. Uudistettu eläinsuojelulaki eli laki eläintenhyvinvoinnista on tulossa lausuntokierrokselle. Lisäksi suuri merkitys eläinten omistajille ja kunnallisen eläinlääkintähuollon järjestämiselle tulee olemaan parhaillaan valmisteilla olevalla eläinlääkintähuoltolain uudistuksella.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntömuutokset ajoittuvat pitkälti hyvinvointialueiden perustamisen aikaan. Ympäristöterveydenhuollon toimintojen mukauttaminen lakiuudistusten mukaisiksi olisi järkevää ja kustannustehokasta toteuttaa merkittävän organisaatiouudistuksen yhteydessä.

1.7.2021 voimaan tullessa laissa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamisesta 65 §. Etelä-Savon hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin Ote pöytäkirjasta § 46 01.09.2021 65 §, Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtäminen hyvinvointialueille eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä tämän lain 20 §:n 3 momentissa, hyvinvointialueesta annetun lain 8 §:ssä ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään, hyvinvointialue voi ottaa hoitaakseen alueensa kunnilta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista annetun lain 1 §:ssä tarkoitetut ympäristöterveydenhuollon tehtävät.

Edellytyksenä tehtävien hoitamiseksi on, että:

1) hyvinvointialueen kunnat ovat päättäneet viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021 siirtää hyvinvointialueeseen kuuluvien kaikkien kuntien osalta ympäristöterveydenhuollon tehtävät 20 §:ssä tarkoitetulle kuntayhtymälle siten, että kuntayhtymä hoitaa tehtävää viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022; Jos hyvinvointialue ja alueen kunnat ovat tehneet 1 momentissa tarkoitetun sopimuksen, ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtymiseen sovelletaan, mitä 20 §:ssä säädetään kuntayhtymän siirtymisestä hyvinvointialueille.

2) hyvinvointialue ja kaikki alueen kunnat sopivat ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta 4 §:ssä säädetystä ajankohdasta lukien; ja

3) alueen kunnat osoittavat hyvinvointialueelle ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisen edellyttämän täysimääräisen rahoituksen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu sopimus ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta on tehtävä 30 päivään kesäkuuta 2022 mennessä ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2027 asti. Sopimuksen tulee sisältää määräykset menettelystä sopimuksen päättyessä.

Hyvinvointialue noudattaa ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisessä soveltuvin osin, mitä terveydenhuoltolain 21 §:n 2 momentissa luetelluissa laeissa sekä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa säädetään.

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON KUNTALASKUTUS JA HENKILÖSTÖMÄÄRÄ ETELÄ-SAVON ALUEELLA

Etelä-Savon hyvinvointialueen ympäristöterveydenhuollon yksikkö käsittäisi noin 50 henkilötyövuoden työpanoksen. Ympäristöterveydenhuollon kustannukset Etelä-Savon kuntien alueella ovat vuosittain yhteensä 3,5–4 milj. euroa.

KUNTIEN MAKSUOSUUDET

	TP2020	TA2021
Itä-Savon shp ympäristöterveydenhuollon alue		
Enonkoski	68 746 €	70 400 €
Juva	369 909 €	453 200 €
Puumala	82 190 €	94 100 €
Rantasalmi	193 574 €	254 400 €
Savonlinna	871 552 €	1 069 950 €
Sulkava	137 367 €	163 700 €
Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden		
Hirvensalmi	48 099 €	59 000 €
Kangasniemi	155 579 €	194 300 €
Mikkeli	780 055 €	906 700 €
Mäntyharju	141 945 €	174 450 €
Pertunmaa	48 466 €	60 550 €
Keski-Savon ympäristötoimen alue		
Pieksämäki	299 600 €	409 750 €
YHTEENSÄ	3 197 082 €	3 910 500 €

SIIRTYVÄ HENKILÖSTÖ

htv

hallinto	2
eläinlääkärit	16,2
valvontaeläinlääkärit	4
avustajat	4
terveystarkastajat	14
sihteeri	1,5

Huom! Määrästä puuttuu Pieksämäen henkilöstön osuus

SIIRTYVÄ HENKILÖSTÖ

htv

(sis. arvion Pieksämäestä)

hallinto	3
eläinlääkärit	18
valvontaeläinlääkärit	5
avustajat	4
terveystarkastajat	16
sihteeri	1,5

Kuntalaskutus eri alueilla:

- Mikkeli laskuttaa terveysvalvonnan asukaslukuperusteisesti ja eläinlääkintähuollon kulut siten, että pieneläinkäynti on kertoimella 1 ja tilakäynti kertoimella 3.
- Sosteri laskuttaa terveysvalvonnan asukaslukuperusteisesti ja eläinlääkintähuollon kulut siten, että pieneläinkäynti on kertoimella 1 ja tilakäynti kertoimella 2.
- Keski-Savo laskuttaa sekä terveysvalvonnan että eläinlääkintähuollon suoriteperusteisesti.

Mahdollisessa hyvinvointialueelle siirtymisen muutoksessa ei ensisijaisesti oltaisi muuttamassa palvelu- tai toimipaikkarakennetta. Etelä-Savon kokoinen yksikkö mahdollistaisi kuitenkin toiminnan uudelleen suunnittelua.

Eläinlääkintähuollon osalta mm. tällä hetkellä Mikkeli ja Keski-Savo toimivat kumpikin yhdellä päivystäjällä ja Sosterilla on kaksi päivystyspiiriä ja samalla kaksi päivystäjää. Kangasniemi on osana Keski-Suomen maakunnallista eläinlääkäripäivystystä. Uudistuksen myötä alueella olisi useampi eläinlääkinnän päivystäjä vastaamassa alueen palvelutarpeeseen. Toki on huomioitava, että eläinlääkinnässä tätä mahdollista hyvinvointialueen perustamista suurempi muutostekijä tulee olemaan valmisteilla oleva eläinlääkintähuoltolaki, jossa mahdollisesti tullaan huomioimaan uudella tavalla peruseläinlääkäripalvelujen tuottaminen, päivystys sekä työaikakysymykset.

Terveysvalvonnan osalta palvelut pysyisivät ennallaan. Mahdollisten häiriö- ja erityistilanteiden hoitamiseen tosin olisi hyödynnettävissä leveämmät hartiat ja laajempi osaaminen.